

Strasbourg, 5.10.2021
COM(2021) 615 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**ELi strateegia antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi edendamiseks (2021–
2030)**

Sest antisemitism murendab meie keskseid väärtusi, milleks on humaansus, usuvabadus ja võrdsus. Antisemitism mürgitab ühiskonda. Me kõik peame sellega võitlema. Seda ära hoidma. Ja selle välja juurima.

— **Euroopa Komisjoni president Ursula von der Leyen**
Brüssel, 3. veebruar 2021

Juudiviha ei piirdu kunagi ainult juutide vaenamisega. Kui arvame, et antisemitism ohustab ainult juute, oleme eksiteel. Ohus on kogu Euroopa ja vabadused, mille saavutamine on võtnud aastasadu.

— **Rabi Jonathan Sacks**
Euroopa Parlament, 27. september 2016

EESMÄRK SAAVUTADA ANTISEMITISMIVABA EUROOPA LIIT

Euroopa juudid ja juudi kogukonnad on rohkem kui kahe aastatuhande jooksul aidanud kaasa Euroopa ühiskonna, poliitika, majanduse, teaduse ja kultuuri arengule ning moodustavad lahutamatu osa Euroopa identiteedist. Gustav Mahlerist Sigmund Freudi, Hannah Arendti ja Simone Veilini on juudid rikastanud Euroopa kultuuri-, vaimu- ja usupärandit.

Samal ajal on Euroopas sajandeid esinenud antisemitismi, mis on väljendunud juutide väljasaatmises, tagakiusamises ja pogrommides. Selle kulminatsioon oli holokaust – Euroopa ajaloo kustutamatu häbiplekk, mis hävitas mitmes Euroopa osas juudi eluviisi ja pärandi. Euroopa Liidu ajaloolised juured peituvad Teises maailmasõjas ja eurooplased tegutsevad sihikindlalt selle nimel, et sellised koledused ei korduks.

Paraku ei lõppenud antisemitism holokaustiga. Mitu inimpõlve pärast holokausti¹ on antisemitism nii Euroopas kui ka mujal muret tekitavalt tõusuteel.

Euroopa Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Liit seisab ühemõtteliselt vastu mis tahes vormis vihkamisele ja igasugusele diskrimineerimisele, põhinegu see rassilisel või etnilisel päritolul, usutunnistusel või veendumustel, sool, seksuaalsel sättumusel, vanusel või puudel.

Antisemitism on vastuolus Euroopa põhiväärtustega. See kujutab endast ohtu mitte ainult juudi kogukondadele ja juudi eluviisile, vaid ka avatud ja mitmekesisele ühiskonnale, demokraatialle ja euroopalikule eluviisile. Euroopa Liit on kindlalt otsustanud sellele lõpu teha.

Iga teine eurooplane peab antisemitismi probleemiks.

Kümnest juudist üheksa leiavad, et antisemitism on nende riigis suurenenud.

85 % juutidest peab antisemitismi tõsiseks probleemiks².

¹ Sõna *holokaust* pärineb vanakreeka keelest ja tähendab nii elusa kui ka elutu täielikku hävitamist põletamise teel. Mitmel pool Euroopas kasutatakse ka sõna *šoa*, mis tähendab heebreakeeles katastroofi. <https://aboutholocaust.org/en/facts/what-is-the-difference-between-holocaust-and-shoah>.

² Eurobarometer 484: *Perceptions of antisemitism, January 2019* ja „Experiences and perceptions of antisemitism Second survey on discrimination and hate crime against Jews in the EU“, 2018 ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#)).

Antisemitismi esineb tänapäeval nii ajaloolisel kui ka uuel kujul, alates internetis levivast vaenukõnest ning juudi rahva ning nende vara ja institutsioonide vastu suunatud vihakuritegudest ja rünnakutest ning lõpetades sünaagoides, surnuaedades ja mälestusmärkide rüvetamisega. Antisemitismi esineb juutide igapäevaelus tööl, eravestlustes, avalikes kohtades, meedias, spordis ja kultuuris ning usukommete täitmisel poetatud märkuste ja juhuslike tegude kujul. See väljendub rassilises, etnilises või usulises diskrimineerimises ning juutide ja juudiks peetavate inimeste stereotüpiseerimises ja vihkamises. Antisemitism võib kaasa tuua vägivaldseid ja surmaga lõppevaid rünnakuid, nagu 2012. aastal Toulouse'is Ozar Hatorah' koolis, 2014. aastal Brüsselis juudi muuseumis, 2015. aastal Pariisis Hyper Cacheri poes ja 2019. aastal Halle'i sünaagogis.

Lisaks on COVID-19 pandeemia näidanud, kuidas vanad antisemiitlikud eelarvamused võivad uuesti esile kerkida ning õhutada uusi vandenõuteooriaid ja vihkamist nii internetis kui ka mujal. Juudid on pandeemia ajal olnud üks kõige rünnatuid kogukondi; neid on põhjendamatult süüdistatud viiruse loomises ja vaktsiinide väljatöötamises kasumi teenimise eesmärgil³. Samuti on pandeemia ajal võetud meetmeid võrreldud juudi rahva genotsiidi põhjustanud tegevusega,⁴ millega pisendatakse holokausti ohvrite ja üleelanute kannatusi ja tunnistatakse need mitteoluliseks⁵.

Kuigi vaenukõne ja vägivald on kergesti tuvastatavad, laseb ühiskonna laialdane teadmatus ja ükskõiksus antisemitismil edasi kesta ja isegi kasvada, kui sellele probleemile piisavat tähelepanu ei pöörata. Meil kõigil on kohustus nii noori kui ka vanu pidevalt teavitada ja harida. Seda enam, et holokaustiga kokku puutunud põlvkond on peaaegu kadunud, mistõttu on järjest raskem vahetut kogemust ja olulisi õppetunde järgmistele põlvkondadele edasi anda.

Juudi eluviis ELis 21. sajandil

Enne Teist maailmasõda elas Euroopas hinnanguliselt 9,5 miljonit juuti. Natsid ja nende käsilased tapsid holokausti käigus kuus miljonit juuti. Tänapäeval on juudi elanikkond ELis hinnanguliselt 1,5 miljonit inimest⁶.

Viimastel aastakümnetel on juudi kultuurielu paljudes Euroopa riikides taas elavnenud. Juudi identiteet on tugevamaks muutunud ja moodustab Euroopa ühiskonna lahutamatu osa. Kuid antisemiitlike rünnakute kasvava arvu tõttu⁷ on suurenenud ka juudi kogukondade hirm,⁸ mistõttu on tulnud võtta juutidega seotud paikade kaitsmiseks täiendavaid turvameetmeid.

Viimastel aastatel on juudi elanikkond ELis vähenenud ning selle peamiseks põhjuseks on väljaränne EList⁹. See on seotud mitme teguriga,¹⁰ milleks on eelkõige mure turvalisuse

³ [Coronavirus and the plague of antisemitism](#), Community Security Trust, 2021.

⁴ Näiteks kantakse kollast Taaveti tähte, millel on heebrea tähestikule sarnaste tähtedega kirjutatud „vaksineerimata“.

⁵ [The rise of antisemitism online during the pandemic - A study of French and German content](#), juuni 2021.

⁶ Juudi kogukonna suurus on liikmesriigiti väga erinev. Prantsusmaal elab umbes pool miljonit juuti, samas kui kõige väiksemates kogukondades on vaid mõnituhat või isegi üksnes mõnisada liiget ning sageli on selle põhjus endiselt holokaust.

[Jews in Europe at the turn of the Millennium. Population trends and estimates](#), Sergio DellaPergola ja Daniel Staetsky, JPR European Jewish Demography Unit, oktoober 2020.

⁷ [Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2009-2019](#), Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet.

⁸ 2013. aastal ütlesid 33 % vastanutest, et neil on hirm füüsiliste rünnakute ees. 2018. aastal oli see näitaja kasvanud 40 %ni. „Discrimination and hate crime against Jews in EU Member States: experiences and perceptions of antisemitism“, 2013 ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti esimene uuring \(2013\)](#)); ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#)).

⁹ [Are Jews leaving Europe?](#), Daniel Staetski, JPR Report, jaanuar 2017.

¹⁰ [International Migration of Jews](#), Sergio DellaPergola, 2007.

pärast, tunne, et riigi valitsusel puudub otsusekindlus antisemitismiga tegeleda,¹¹ ning juudi kommete ja traditsioonidega seotud avalike arutelude politiseerumine.

Antisemitismi vastu võitlemise tõhustamine

Viimase 20 aasta jooksul on antisemitismi käsitletud Euroopa Liidu rassismivastase võitluse osana¹². Võttes arvesse antisemitismi märkimisväärset kasvu, on selle vastu suunatud jõupingutusi viimastel aastatel tõhustatud ning võitlus antisemitismi vastu on seatud ELi poliitilises tegevuskavas esiplaanile. 2015. aastal nimetas Euroopa Komisjon esimest korda ametisse antisemitismivastase võitluse ja juudi eluviisi edendamise koordinaatori. 2017. aasta juunis võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni antisemitismi vastu võitlemise kohta¹³ ja 2018. aasta detsembris võttis nõukogu vastu avalduse antisemitismi vastu võitlemise kohta¹⁴. Avalduse rakendamise toetamiseks moodustas komisjon antisemitismi vastu võitlemise ajutise töörühma,¹⁵ mis koondab liikmesriikide ja juudi kogukondade esindajaid. 2019. aasta detsembrist saadik kuulub antisemitismivastane võitlus Euroopa eluviisi edendamise eest vastutava komisjoni asepresidendi pädevusalasse, mis annab märku sellest, et seda tuleb käsitleda valdkondadeülese prioriteedina. 2020. aasta detsembris võttis nõukogu vastu täiendava avalduse, milles keskenduti antisemitismivastase võitluse integreerimisele kõikidesse poliitikavaldkondadesse¹⁶. Seda on tugevdatud mitme strateegiaga, mis toetavad võrdõiguslikkuse liidu paketti interseksionaalsuse kaudu¹⁷.

Antisemitismi ilmingute püsimine ja kasv nõuab ELi tasandil tõhusamat reageerimist. Käesoleva strateegiaga, mis on esimene omataoline, tõhustab komisjon sihikindlalt võitlust antisemitismi vastu ning aitab luua võrdsusel ja austusel põhineva kaasava ühiskonna, et tagada juutidele Euroopas positiivne tulevikuväljavaade.

Strateegia aluseks on ulatuslikud konsultatsioonid¹⁸ asjaomaste sidusrühmadega. Komisjon kutsub ELi institutsioone, liikmesriike, rahvusvahelisi organisatsioone ning kõiki kodanikuühiskonna osalejaid ja kodanikke üles **kujundama tulevikku, kus ei ELis ega mujal ei leiduks antisemitismi**. Komisjon peab korrapärast dialoogi Euroopa Parlamendi ja liikmesriikide parlamentidega, et ergutada neid võtma antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi toetamiseks uusi meetmeid. Võttes täielikult arvesse liikmesriikide pädevusi, nähakse käesoleva strateegiaga ette komisjoni poliitikaraamistik aastateks 2021–2030 ning toetatakse ja ergutatakse liikmesriikide ja kõigi sidusrühmade vahelist koostööd.

Oluline on märkida, et strateegias ei käsitleda üksnes antisemitismi ilmingutele reageerimist, vaid selle eesmärk on tõhustada meetmeid, millega antisemitismi kõigis selle vormides

¹¹ 70 % [Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teises uuringus \(2018\)](#) osalenutest usub, et nende riigi valitsus ei võitle antisemitismi vastu tulemuslikult.

¹² Pärast rassilise võrdõiguslikkuse ja võrdse tööalase kohtlemise direktiivi vastuvõtmist 2000. aastal kutsus komisjoni president Romano Prodi 2004. aastal kokku antisemitismiteemalise kõrgetasemelise konverentsi. Samal aastal töötas Rassismi ja Ksenofoobia Euroopa Järelevalvekeskus välja antisemitismi määratluse, mille võttis hiljem aluseks ka holokausti mälestamise rahvusvaheline ühendus.

¹³ [Euroopa Parlamendi 1. juuni 2017. aasta resolutsioon antisemitismi vastu võitlemise kohta](#).

¹⁴ [Nõukogu avaldus antisemitismi vastu võitlemise kohta](#), 6. detsember 2018.

¹⁵ [Euroopa Komisjoni tegevus antisemitismi vastu võitlemisel](#).

¹⁶ [Nõukogu avaldus, mis käsitleb antisemitismivastase võitluse integreerimist kõikidesse poliitikavaldkondadesse](#), 2. detsember 2020.

¹⁷ Alates 2020. aastast: soolise võrdõiguslikkuse strateegia (2020–2025), ELi rassismivastane tegevuskava (2020–2025), romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik (2020–2030), LGBTIQ-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia (2020–2025), samuti puuetega inimeste õiguste strateegia (2021–2030). Lisaks moodustas Euroopa Komisjon võrdõiguslikkuse rakkerühma ja nimetas ametisse rassismivastase võitluse koordinaatori.

¹⁸ Strateegia aluseks on [ulatuslikud konsultatsioonid](#) riiklike ja piirkondlike asutuste, juudi kogukondade ja organisatsioonide, sõltumatute ekspertide ja teadlaste, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti, rahvusvaheliste organisatsioonide ja muude sidusrühmadega (vt [kokkuvõttev aruanne](#)).

aktiivselt ennetada ja selle vastu võidelda ning tagada juudi eluviisi elujõud kaasavas ja mitmekesisel ELis. Strateegia toetub kolmele sambale:

1 – mis tahes vormis antisemitismi ennetamine ja selle vastu võitlemine

2 – juudi eluviisi kaitsmine ja edendamine ELis

3 – haridus, teadusuuringud ja holokausti mälestamine

Samuti on selle strateegia eesmärgiks võtta ELile **ülemaailmses antisemitismivastases võitluses** kindel juhtroll, milleks tuleks sisemeetmeid täiendada kõigis kolmes sambas rahvusvaheliste jõupingutustega.

Mis tahes vormis vihkamine õhnestab inimese väärtust ja on vastuolus kõige sellega, mille eest EL seisab. Strateegia on osa komisjoni jõupingutustest võidelda mis tahes vormis vihkamise, diskrimineerimise ja rassismi vastu. See täiendab ELi rassismivastase võitluse tegevuskava (2020–2025), kuna rassism võib esineda ka koos muud laadi diskrimineerimise ja vihkamisega, sealhulgas usutunnistuse või veendumuste alusel. Vaja on interseksionaalset lähenemisviisi,¹⁹ et sillutada teed ühiskonnale, kus ei esine antisemitismi, toetada juudi eluviisi kogu selle mitmekesisuses ning parandada juutide elu ja nende tulevikuväljavaateid Euroopas. Teatavatel juhtudel võetakse strateegias arvesse ka juutide ja teiste etniliste või usuvähemuste diskrimineerimiskogemuste ühisosa.

I. MIS TAHES VORMIS ANTISEMITISMI ENNETAMINE JA SELLE VASTU VÕITLEMINE

Pidagem meeles, et rõhuja julmusest rohkem teeb ohvrile haiget kõrvalseisjate vaikimine.

— **Elie Wiesel**

Tänapäeval esineb antisemitismi paremäärmslike, vasakäärmslike ja islamiäärmslike ideedega radikaalsetes rühmitustes, seda võidakse põhjendada antisioonismiga, kuid see võib esineda ka ühiskonna keskmel.²⁰ Antisemiitlik kõne või käitumine võib olla avalik või varjatud, teadlik või alateadlik. Antisemitism võib olla ebaseaduslik tegevus, mis on ELi ja asjaomase riigi õiguse alusel karistatav. Antisemitismi ilmingute hulka kuulub ka Iisraeliga seotud antisemitism,²¹ mis on kõige levinum antisemitismi vorm, millega Euroopas elavad juudid tänapäeval internetis kokku puutuvad²². Pika ajalooa antisemiitlikud vandenõuteooriad ja desinformatsioon ei pruugi küll isenesest ebaseaduslikud olla, teevad aga palju kahju. Need põlistavad eelarvamusi ja stereotüüpe ning võivad põhjustada diskrimineerimist, marginaliseerimist, radikaliseerumist ja vihakuritegusid.

Komisjon on alates 2017. aastast kasutanud oma antisemitismivastases tegevuses²³ praktilise suunise ja alusena holokausti mälestamise rahvusvahelise ühenduse õiguslikult mittesiduvat

¹⁹ Vt näiteks Graham, D. ja Boyd, J., "[Understanding more about antisemitic hate crime: Do the experiences, perceptions and behaviours of European Jews vary by gender, age and religiosity?](#)" - Institute for Jewish Policy Research, 2017.

²⁰ Rohkem teavet antisemiitlike rünnakute toimepanijate kohta saab [Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teisest uuringust \(2018\)](#).

²¹ Holokausti mälestamise rahvusvahelise ühenduse määratluse kohaselt hõlmab see juhtumeid, kus juudi päritolu kodanikele heidetakse ette, et nad on lojaalsed pigem Iisraelile või kogu maailma juutide väidetavatele pürgimustele, mitte oma koduriigi huvidele; väiteid, et Iisraeli riik on rassistlik üksus; juutide pidamist kollektiivselt vastutavaks Iisraeli riigi tegude eest.

²² 79 % Euroopa juutidest tunneb end mõne Iisraeli riigi teo pärast süüdi. 69 % väitab, et Araabia ja Iisraeli konflikt mõjutab nende turvatunnet ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#)).

²³ IHRA määratlus kiideti heaks nõukogu [2018.](#) ja [2020.](#) aasta avaldusega ja Euroopa Parlamendi 1. juuni 2017. aasta [resolutsiooniga](#). Seda kasutatakse hariduses ja antisemitismi paljastamiseks. See ei mõjuta ELi ega liikmesriikide õiguslikke määratlusi, millega määratakse kindlaks, mil määral kujutaks käitumine või kõne

antisemitismi määratlust (IHRA määratlus)²⁴. IHRA määratlus on õigustel põhineva ja ohvrikeskse lähenemisviisi²⁵ edendamise lähtealus. 2021. aasta jaanuaris avaldas komisjon koostöös IHRAGA antisemitismi määratluse praktilise kasutamise käsiraamatu *Handbook for the practical use of the IHRA working definition of antisemitism*,²⁶ milles on antud ülevaade Euroopa headest tavadest, mida rahvusvahelised organisatsioonid, riigiasutused, kodanikuühiskond ja juudi kogukonnad määratluse kasutamisel rakendavad²⁷.

1.1. Antisemitismi vastu võitlemine kõigis poliitikavaldkondades ja ELi vahendite kasutuselevõtmine

Antisemitismi vastu võitlemine on keeruline ülesanne. Selle mitmetahulised väljendusvormid ning levimine kogu sotsiaalse ja poliitilise spektri ulatuses nõuavad terviklikku reageerimist, mille puhul tuleks võtta aluseks tugev õigusraamistik, tagada selle nõuetekohane järgimine, võtta arvesse julgeolekuaspekte ning täiendada seda haridus- ja kaasamiseetmetega.

Seepärast võtab komisjon poliitika, õigusaktide ja rahastamisprogrammide väljatöötamisel antisemitismi vastu võitlemist senisest süstemaatilisemalt arvesse ning kutsub teisi ELi institutsioone üles tegema koostööd selleks vajalike vahendite ja tavade tugevdamiseks. Lisaks on liikmesriigid juba võtnud kohustuse mis tahes vormis antisemitismi ennetada ja võidelda selle vastu rassismi, ksenofoobiat, radikaliseerumist ja vägivaldset äärmuslust käsitlevate uute riiklike strateegiate ja olemasolevate riiklike strateegiate ja/või tegevuskavade raames võetavate uute meetmete kaudu²⁸. Mõju saavutamiseks peavad need strateegiad sisaldama sihtmeetmeid ja neid tuleb toetada asjakohaste rahaliste vahenditega. IHRA määratluse²⁹ vastuvõtmine ja erisaadikute või -koordinaatorite määramine kõikides liikmesriikides on samuti vajalikud sammud riiklikul tasandil tõhusate meetmete võtmiseks.

Selleks et strateegiat saadaks edu, on ülimalt oluline kaasata rohkem kodanikuühiskonna organisatsioone ja juudi kogukondi. Komisjoni eesmärk on tõhustada nendega tehtavat aktiivset koostööd ja anda rahalist toetust kõigi strateegiaga hõlmatud valdkondade algatustele.

Sihtmeetmete võtmiseks kasutatakse mitmesuguseid ELi rahastamisprogramme,³⁰ eelkõige **kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi**,³¹ mille eelarve on **1,55 miljardit eurot ja mis on kõigi aegade suurim ELi rahastamisprogramm, millega edendatakse põhiõigusi**. Lisaks toetatakse asjaomaseid meetmeid selliste ELi programmide kaudu nagu õigusprogramm, programm „Euroopa horisont“, programm „Loov Euroopa“, programm „Erasmus+“, Sisejulgeolekufond, ühtekuuluvuspoliitika fondid, naabruspoliitika,

---

endast ebaseaduslikku diskrimineerimist, vaenukõnet, eelarvamustest ajendatud vihakuritegu või antisemitismi ebaseaduslikku ilmingut.

²⁴ Määratluse kohaselt on *antisemitism teatav ettekujutus juutidest, mida võidakse väljendada juudivastase vihana*. Antisemitismi verbaalsed ja füüsilised väljendusvormid on suunatud juudi või mittejuudi inimeste ja/või nende vara, juudi kogukonna institutsioonide ja usupaikade vastu.“ [IHRA määratlusele](#) on lisatud illustreerivaid näiteid.

²⁵ Viimasel ajal on välja töötatud ka muid antisemitismi määratlusi, näiteks Nexuse dokumendis (2020) ja Jeruusalemma deklaratsioonis antisemitismi kohta (2021).

²⁶ [Handbook for the practical use of the IHRA working definition of antisemitism](#).

²⁷ Kasulikuks allikaks võivad olla ka üldised poliitilised soovitusel antisemitismi ennetamise ja selle vastu võitlemise kohta ([General Policy Recommendations on preventing and combating Antisemitism](#)), mille Euroopa Nõukogu rassismi vastu võitlemise komisjon avaldas 14. septembril 2021.

²⁸ [Nõukogu avaldus, mis käsitleb antisemitismivastase võitluse integreerimist kõikidesse poliitikavaldkondadesse](#), 2. detsember 2020.

²⁹ [ELi liikmesriigid, kes on IHRA määratluse juba vastu võtnud või heaks kiitnud](#): Austria, Belgia, Bulgaaria, Hispaania, Itaalia, Kreeka, Küpros, Leedu, Luksemburg, Madalmaad, Prantsusmaa, Rumeenia, Rootsi, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi ja Ungari.

³⁰ Praeguse mitmeaastase finantsraamistiku (2021–2027) alusel.

³¹ [C\(2021\) 2699 final; Kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm](#).

arengu- ja rahvusvahelise koostöö rahastamisvahend ning ühinemiseelse abi rahastamisvahend. Lisaks saab komisjon tehnilise toetuse vahendi kaudu rahastada liikmesriikide struktuurireforme, sealhulgas mitut riiki hõlmavaid reforme, et tõhustada koostööd ning tugineda diskrimineerimise ja antisemitismi vastu võitlemise parimatele tavadele.

Kõik liikmesriigid peavad ELi vahendite rakendamiseks meetmete võtmisel täielikult järgima mittediskrimineerimise põhimõtet. Eelkõige tuleb kogu programmide ettevalmistamise, rakendamise, järelevalve, aruandluse ja hindamise ajal järgida Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, millega keelatakse igasugune diskrimineerimine, sealhulgas rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste alusel. Kui ELi diskrimineerimisvastaseid norme on rikutud, sealhulgas diskrimineeritud juute nende usutunnistuse või etnilise päritolu tõttu, võib rahastamise peatada. Komisjon ja liikmesriigid jälgivad, et neid norme järgitakse kõigi ELi poolt rahastatavate programmide puhul.

Selle strateegia rakendamise toetamiseks ja liikmesriikide jõupingutuste koordineerimisele kaasaaitamiseks loob komisjon **antisemitismi vastu võitlemise ajutise töörühma**, mis hakkab tegutsema liikmesriikide, juudi kogukondade ja teiste sidusrühmade esindajaid koondava alalise struktuurina.

Ka Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet toetab ELi ja liikmesriike käesoleva strateegia ning antisemitismi vastu võitlemise riiklike strateegiate või tegevuskavade rakendamise jälgimisel tõendusmaterjali, abi ja oskusteabega.

Põhimeetmed

Komisjon:

- korraldab igal aastal **antisemitismi vastu võitlemise teemal kodanikuühiskonna foorumi**, kus osalevad komisjoni, juudi kogukondade, kodanikuühiskonna ja muude sidusrühmade esindajad, et luua sidemeid ning maksimeerida ühismeetmete ja ELi rahastamise mõju;
- toetab tehnilise toetuse vahendi³² kaudu liikmesriikide jõupingutusi antisemitismi ja diskrimineerimise vastu võitlemise **riiklike strateegiate väljatöötamisel ja rakendamisel** ning annab neile 2023. aastaks hinnangu.

Liikmesriike innustatakse:

- töötama 2022. aasta lõpuks välja antisemitismi vastu võitlemise **riiklikud strateegiad** või lisama sellesuunalised meetmed olemasolevatesse riiklikesse rassismivastastes tegevuskavadesse ning tagama nende rakendamiseks **piisava rahastamise**;
- **võtma vastu IHRA antisemitismi määratlust** ja seda kasutama ning ergutama ka kohalikke ametiasutusi, piirkondi, linnu ning muid institutsioone ja organisatsioone seda tegema;
- nimetama antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi toetamiseks ametisse **erisaadikud/-koordinaatorid**.

1.2. Antisemiitliku vaenukõne ja vihakuritegude vastu võitlemine

Juudid on antisemiitlike eelarvamuste tõttu toime pandud kuritegude peamine sihtmärk³³. Kuid antisemitismi verbaalsete ja füüsiliste väljendusvormide sihtmärgiks võivad sattuda ka inimesed, kes ei ole juudi päritolu³⁴.

³² [Määrus \(EL\) 2021/240](#).

71 % juutidest, kes mõnikord kannavad või eksponeerivad esemeid, mis võivad neid juudina identifitseerida, hoiduvad sellest vähemalt aeg-ajalt³⁵.

44 % noortest Euroopa juutidest on kokku puutunud antisemiitliku ahistamisega³⁶.

ELi raamotsuses rassismi ja ksenofoobia vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega³⁷ on nähtud ette tugev õigusraamistik, et võidelda antisemiitlike vihakuritegude ja vaenukõne vastu, mille hulka kuuluvad muu hulgas holokausti avalik õigustamine, eitamine või mitteoluliseks tunnistamine viisil, mis võib tõenäoliselt ohutada vägivalda või vihkamist. Otsuse täielik ja nõuetekohane ülevõtmine on komisjoni prioriteet³⁸. Õiguskaitseasutustel ja kohtutel on vaenukõnet ja vihakuritegusid käsitlevate õigusaktide (sealhulgas raamotsuse) tõhusal rakendamisel ning ohvrite õiguste kaitsmisel oluline roll. Õigusraamistiku täiendamiseks teeb komisjon 2021. aastal algatuse laiendada ELi kuritegude loetelu, et see hõlmaks ka vihakuritegusid ja vaenukõnet³⁹.

Komisjon toetab liikmesriike **rassismi, ksenofoobia ja muus vormis sallimatusega võitlemise ELi kõrgetasemelise töörühma⁴⁰** kaudu ja teeb koostööd Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ameti, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti,⁴¹ Euroopa õigusala koolituse võrgustiku ning liikmesriikide ja kodanikuühiskonna organisatsioonidega, et **edendada õiguskaitse- ja kohtusüsteemi vallas koolitust ja suutlikkust**, suurendada vihakuritegude registreerimist ja sellealaste andmete kogumist, julgustada ohvreid vihakuritegudest teatama ning tugevdada õiguskaitseasutuste ja juudi kogukondade koostööd.

Ohvrite õigusi käsitleva ELi strateegia (2020–2025)⁴² eesmärk on tagada, et kuriteoohvrid, sealhulgas antisemiitlike vihakuritegude ohvrid, saavad täielikult kasutada oma õigusi ja on kaitstud teisese ohvrustamise eest⁴³. **Antisemiitlike juhtumite ohvrite toetamise**

³³ Ülevaade Euroopa Liidus aastatel 2009–2019 registreeritud antisemitismi ilmingutest „[Antisemitism: Overview of antisemitic incidents recorded in the European Union 2009-2019](#)“ näitab, et igal aastal registreerivad liikmesriigid, nagu ka selles valdkonnas tegutsevad kodanikuühiskonna organisatsioonid, ametlikult tuhandeid selliseid vahejuhtumeid.

³⁴ Vastavalt [IHRA antisemitismi määratlusele](#).

³⁵ [Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#).

³⁶ [Young Jewish Europeans: perceptions and experiences of antisemitism](#), Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, 2019.

³⁷ [Nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsus 2008/913/JSK](#).

³⁸ Alates 2020. aasta oktoobrist on komisjon algatanud mitu rikkumismenetlust, et tagada raamotsuse täielik ja nõuetekohane ülevõtmine liikmesriikides.

³⁹ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 83.

⁴⁰ <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/51025/en>

⁴¹ [Encouraging hate crime reporting - The role of law enforcement and other authorities](#), Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, 2021.

⁴² [COM\(2020\) 258 final](#).

⁴³ Teisest ohvrustamist võib määratleda kui ohvri jaoks negatiivseid tagajärgi, mis võivad tuleneda tema osalemisest kriminaalmenetluses, sealhulgas ohvri kokkupuutest kuriteo toimepanija, õigusasutuste esindajate ja/või avalikkusega.

struktuurid Euroopas on sageli ebapiisavad. Liikmesriike ergutatakse looma integreeritud ja sihipäraseid spetsialiseeritud tugiteenuseid kõige haavatavamatele ohvritele, sealhulgas antisemiitlike vihakuritegude ohvritele. Samuti peaksid liikmesriigid tagama mittediskrimineerimist käsitleva erikoolituse politseiametnikele ja teistele, kes puutuvad kokku antisemiitlike vihakuritegude ohvritega.

Komisjon jälgib jätkuvalt seda, kuidas rakendatakse **kuriteoohvrite õiguste direktiivi**⁴⁴, millega tagatakse, et kõigil kuriteoohvritel on õigused, sealhulgas juurdepääs spetsialiseeritud tugiteenustele ja kaitsemeetmetele, mis vastavad nende individuaalsetele vajadustele ja haavatavusele. Komisjon toetab **Euroopa õiguslase koolituse strateegia (2021–2024)**⁴⁵ raames õigusvaldkonna spetsialistide koolitamist, tagamaks, et ELi õigusakte kohaldatakse nõuetekohaselt ja et spetsialistidel oleksid asjakohased oskused. Komisjon toetab ka **antisemitismi käsitlevate koolituste ja materjalide väljatöötamist** ning teeb need Euroopa e-õiguskeskkonna portaali Euroopa koolitusplatvormi⁴⁶ kaudu kättesaadavaks. **Lapse õigusi käsitleva ELi strateegiaga**⁴⁷ soovib komisjon integreerida laste õigused ELi poliitikavaldkondadesse, et paremini kaitsta lapsi, kes on sattunud diskrimineerimise, sealhulgas usutunnistuse või veendumuste tõttu diskrimineerimise ohvriks.

Usaldusväärsed ja võrreldavad andmed antisemitismi ilmingute kohta on väga olulised, et hinnata antisemitismi levikut Euroopas ja selle vastu tõhusalt võidelda⁴⁸. Teatud intsidentide registreerimine on sageli ebajärjekindel, sest liikmesriigid kasutavad erinevaid meetodeid, mistõttu ei saa andmeid võrrelda. Rassismi ja ksenofoobia vastu võitlemise kõrgetasemelise töörühma raames **aitab põhiõiguste amet liikmesriikidel täiustada ja ühtlustada vihakuritegusid, sealhulgas antisemitismi käsitlevate andmete registreerimise ja kogumise meetodikat.**

Intsidentidest teatamata jätmine on probleem: 79 % küsitatud juutidest ei olnud kõige rängemast antisemiitlikust intsidendist teatanud ühelegi organisatsioonile⁴⁹. Sellega seoses peaksid liikmesriigid lihtsustama antisemiitlike vihakuritegude ja vaenukõne ohvrite jaoks intsidentidest teatamist ja andma neile võimaluse teha seda mitmesuguste kanalite kaudu, et intsidentidest teatamist ja nende registreerimist suurendada.

Põhimeetmed

Komisjon:

- toetab kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi kaudu organisatsioone ja projekte, mille eesmärk on võidelda antisemiitliku vaenukõne ja vihakuritegude vastu ja registreerida nende ilminguid;
- aitab liikmesriikidel tagada (muu hulgas ELi-poolse rahastamise kaudu), et **integreeritud ja sihipäraseid tugiteenused** oleksid antisemiitlike vihakuritegude ohvritele kättesaadavad;
- tõhustab (muu hulgas Euroopa õiguslase koolituse võrgustiku ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ameti kaudu) toetust **õigus- ja õiguskaitsetöötajatele mõeldud, antisemitismi vastu võitlemist käsitlevatele koolitusprogrammidele ja suutlikkuse suurendamise meetmetele.**

⁴⁴ [Direktiiv 2012/29/EL](#).

⁴⁵ [COM\(2020\) 713 final](#).

⁴⁶ [Euroopa koolitusplatvorm](#).

⁴⁷ [COM\(2021\) 142 final](#).

⁴⁸ [Saksamaa](#) ja [Ühendkuningriik](#) rahastavad [valitsusväliseid organisatsioone](#), kes registreerivad antisemitismi ilminguid politseiga kooskõlastatud meetodikat kasutades. Sellised valitsusvälised organisatsioonid on seotud juudi kogukonna struktuuridega ja nende andmeid arvestatakse ametlikus politseistatistikas.

⁴⁹ [Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#).

Liikmesriike innustatakse:

- viima kiiresti lõpule rassismi- ja ksenofoobiaavastast võitlust käsitleva **raamotsuse ülevõtmine ja rakendamine** ning esitama antisemiitliku vaenukõne ja vihakuritegude eest ELi ja riiklike õigusaktide alusel süüdistusi;
- kooskõlastama antisemitismi vastu võitlemise alast **koolitustegevust** Euroopa õiguslase koolituse võrgustiku ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ametiga ning tegema selles vallas koostööd kodanikuühiskonna organisatsioonidega.

1.3. Võitlus antisemitismi vastu internetis

Antisemitism on internetis laialt levinud⁵⁰ ning võib viia radikaliseerumise ja füüsiliste rünnakuteni. Rassismi- ja ksenofoobiaavastast võitlust käsitleva raamotsuse kohaselt on antisemiitlik kõne (nii internetis kui ka väljaspool seda), mis õhutab vägivalda ja vihkamist, kriminaliseeritud. Antisemiitlikud stereotüübid, vandenõuteooriad ja desinformatsioon ei pruugi küll iseenesest ebaseaduslikud olla, teevad aga palju kahju. Alates COVID-19 pandeemia puhkemisest on antisemitism internetis järsult kasvanud⁵¹. Selle probleemi tulemuslikuks lahendamiseks on vaja rohkem teavet selle kohta, kuidas antisemiitlik sisu internetis liigub, ning sellise sisu jagajate tausta ja motiivide kohta. Samuti on vaja leida uusi ja uuenduslikke meetodeid diskrimineerimise ja antisemiitliku kübervihkamise vastu võitlemiseks.

Natsiteemalised sümbolid, mälestusesemed ja kirjandus ning nende tänapäevased variatsioonid on internetis kergesti kättesaadavad. Selliste toodete kuvamist ja müüki võib käsitada raamotsuse rakendamiseks vastu võetud siseriiklike õigusaktide kohaselt vaenukõnena, kui see õhutab avalikult vihkamist ja vägivalda. Kuid isegi kui see nii ei ole, võib sellise materjali kättesaadavus kinnistada natsiideoloogiat ja ergutada antisemiitlikku subkultuuri. Toetudes internetis leviva vaenukõne vastase võitluse tegevusjuhendile, tuleb tugevdada dialoogi valdkondlike ja IT-ettevõtjatega, et tagada nende koostöö sellise materjali kuvamise ja/või müügi ärahoidmiseks.

Audiovisuaalmeedia teenuste direktiivi⁵² kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et videote jagamise platvormi teenuseosutajad võtavad asjakohaseid meetmeid, et kaitsta üldsust vägivalda või vihkamist õhutavate äriiliste teadaannete ja audiovisuaalse sisu, sealhulgas antisemiitliku sisu eest. **Digiteenuste õigusakti**⁵³ ettepanekus nähakse veebiplatvormide jaoks ette selged ja ühtlustatud hoolsuskohustused, sealhulgas ebaseaduslikust sisust ja toodetest teavitamise ja nende suhtes meetmete võtmise protseduurid, mis võimaldavad kasutajatel vaenukõnest lihtsal ja tõhusal viisil teatada. Väga suurte veebiplatvormide puhul keskendutakse ettepanekus sellele, et kõrvaldada lüngad, mis võimaldavad ebaseaduslikku ja kahjulikku käitumist internetis, eelkõige haavatavate rühmade suhtes.

Internetis leviva vaenukõne vastase võitluse tegevusjuhend⁵⁴ on komisjoni ja IT-ettevõtjate vaheline vabatahtlik koostööprojekt, mille eesmärk on tõkestada ebaseadusliku,

⁵⁰ 89 % küsitletud Euroopa juutidest pidas suurimaks internetis esinevaks probleemiks antisemitismi ning 80 % ütles, et antisemiitlikud väited on kõige levinum toksiline keelekasutus, millega nad kokku on puutunud. ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#)). Juudid on internetis leviva toksilise keelekasutuse peamine sihtmärk (6,3 % kuni 27,9 % juhtumitest, sõltuvalt platvormist). [Heroes and scapegoats](#), 2021.

⁵¹ Pandeemia ajal internetis suurenenud antisemitismi käsitletud uuring [The rise of antisemitism online during the pandemic](#) näitas, et pandeemia ajal suurenes prantsuskeelsetelt kontodelt tehtud antisemiitlike postituste arv seitse korda ja saksakeelsetelt rohkem kui 13 korda.

⁵² [Direktiiv 2010/13/EL](#).

⁵³ [COM\(2020\) 825 final](#).

⁵⁴ [Internetis leviva vihakõne vastase võitluse tegevusjuhend](#).

sealhulgas antisemiitliku vaenukõne levikut. Selleks et ELi liikmesriikidel oleks hõlpsam võtta viha õhutavat ja terroristlikku veebisisu levitavate rühmade ja üksikisikute suhtes integreeritud meetmeid, koordineerib Europol üleeuroopalisi meetmeid, mis on suunatud internetis leviva rassistliku ja ksenofoobse vaenukõne⁵⁵ ning terroristliku ja vägivaldse äärmusliku sisu, sealhulgas antisemiitliku sisu vastu.

Väärinfovastase tegevuskava⁵⁶ ja **Euroopa demokraatia tegevuskava**⁵⁷ raames pööravad komisjon ja Euroopa välisteenistus jätkuvalt erilist tähelepanu desinformatsioonikampaaniate, vaenukõne ning vägivalda ja äärmusliku retoorika kasutamise õhutamise analüüsimisele ja neile reageerimisele, sealhulgas Euroopa välisteenistuse idanaabruse strateegilise kommunikatsiooni töörühma kaudu. Pealse selle tõhustatakse⁵⁸ **väärinfot käsitlevat tegevusjuhendit**,⁵⁹ mis samuti aitab paremini võidelda internetis leviva antisemitismi vastu. Kodanikuühiskonna organisatsioonid teevad nende tegevusjuhendite kohaldamisel tihedat koostööd komisjoni ja veebiplatvormidega.

Uued tehnoloogiad pakuvad uusi võimalusi inimeste elu parandamiseks, kuid võivad ka süvendada diskrimineerimist ja võimendada kahjulikku veebisisu, sealhulgas antisemiitlikku sisu. **Tehisintellekti käsitleva õigusakti**⁶⁰ eesmärk on takistada kõrge riskitasemega tehisintellektisüsteemidel levitada diskrimineerivat ja eelarvamuslikku, sealhulgas antisemiitlikku vaenu õhutavat sisu. Tehisintellekti algoritme saab kasutada ka positiivsete sõnumite ja vastupropaganda tugevdamiseks. Selleks tuleks koondada eksperte, kes tegeleksid internetis levivate vandenõuteooriate, antisemitismi ja holokausti eitamise või moonutamise küsimustega.

Põhimeetmed

Komisjon:

- tugevdab võitlust internetis leviva antisemitismi vastu ja loob kooskõlas asjaomase tegevusjuhendiga **usaldusväärsete teavitajate ja juudi organisatsioonide üleeuroopalise võrgustiku**; toetab Euroopa digitaalmeedia vaatluskeskust ja selle riiklikke keskusi, et **suurendada nende faktikontrollijate suutlikkust** tuvastada desinformatsiooni, ning teeb koostööd sõltumatute organisatsioonidega, et töötada välja **vastunarratiive**, sealhulgas kolmandate riikide keeltes;
- korraldab **häkatonit**, mis aitab ekspertidel vahetada teavet, et töötada välja uusi uuenduslikke viise veebi- ja digikeskkonnas antisemitismiga võitlemiseks;
- teeb koostööd valdkondlike ja IT-ettevõtjatega, et **hoida ära natsiteemaliste sümbolite, mälestusesemete ja kirjanduse ebaseaduslik kuvamine ja müük** internetis;
- teeb **põhjaliku andmeanalüüsi**, et paremini mõista antisemitismi levikut internetis ning seda, kuidas see liigub ja laieneb;
- käsitleb antisemiitlikku vaenukõnet ajakohastatud **strateegias „Parem internet lastele“**, mis järgmisel aastal vastu võetakse.

Liikmesriike innustatakse:

- **toetama kodanikuühiskonna organisatsioone (sealhulgas rahaliselt) internetis leviva antisemiitliku vaenukõne, desinformatsiooni ja vandenõuteooriate vastu**

⁵⁵ [Stopping Hate Speech Online: Europol Coordinates First Europe-Wide Action Day](#), 5. november 2020.

⁵⁶ [JOIN\(2018\) 36 final](#).

⁵⁷ [COM\(2020\) 790 final](#).

⁵⁸ [COM\(2021\) 262 final](#).

⁵⁹ [Desinformatsiooni käsitlev tegevusjuhend](#).

⁶⁰ [COM\(2021\) 206 final](#).

võitlemisel asjaomastes keeltes;

- **tugevdama riiklike õiguskaitsese- ja kohtuasutuste suutlikkust** esitada süüdistusi internetis leviva vaenukõne eest.

1.4. Antisemiitliku diskrimineerimise vastane võitlus

Juutidel on oht kokku puutuda diskrimineerimisega, eriti kui neid on võimalik identifitseerida juudina, st kui nad kannavad *kipat* või Taaveti tähega kaelaehet või kui nad räägivad avalikult oma juudi identiteedist. Neid võidakse diskrimineerida tööl või töökohale kandideerides ja muudes valdkondades, nagu haridus, tervishoid või eluase. ELi õigusaktidega on keelatud diskrimineerimine rassilise või etnilise päritolu, usutunnistuse või veendumuste alusel, sealhulgas antisemitism. **Rassilise võrdõiguslikkuse direktiiv**⁶¹ pakub juutidele kaitset teatavates eluvaldkondades⁶² rassilise või etnilise päritolu alusel toimuva diskrimineerimise, sealhulgas ahistamise vastu ja **võrdse tööalase kohtlemise direktiiv**⁶³ pakub neile kaitset tööhõive valdkonnas usutunnistuse või veendumuste alusel toimuva diskrimineerimise vastu.

Riiklikud võrdõiguslikkust edendavad asutused analüüsivad, jälgivad ja toetavad võrdset kohtlemist. 2022. aastaks esitab komisjon uue õigusakti ettepaneku, et tugevdada nende asutuste rolli. Mitmekesisuse hartad ergutavad organisatsioone töötama välja ja rakendama töökohal mitmekesisuse ja kaasamise poliitikat. Loodud on mitmekesisuse hartade ELi platvorm, mis võimaldab olemasolevatel hartadel vahetada ja jagada kogemusi ja häid tavasid⁶⁴. Samuti peaksid need süstemaatiliselt tegelema spetsiifiliste probleemidega, mis on seotud töökohal antisemitismi tuvastamise ja selle vastu võitlemisega.

Juutide **võrdõiguslikkust käsitlevaid andmeid** on suhteliselt vähe, kuna rassilisel või etnilisel päritolul ning usutunnistusel või veendumustel põhinevate andmete kogumine on tundlik teema ning Euroopa juudid moodustavad üsna väikese rühma, mistõttu saadakse suurematest uuringutest vähem koondandmeid. Mittediskrimineerimist, võrdõiguslikkust ja mitmekesisust käsitlev ELi kõrgetasemeline töörihm toetab spetsiaalse alarühma kaudu liikmesriike andmete kogumisel, et aidata analüüsida võrdõiguslikkuse olukorda, austades seejuures täielikult põhiõigusi⁶⁵. Lisaks võtab komisjon mitmesuguseid meetmeid, et käsitleda koos meedia, kodanikuühiskonna ja rassilise või etnilise vähemuse taustaga inimeste esindajatega rassilisi ja etnilisi stereotüüpe, ning võtab meetmeid, et tagada võrdõiguslikkust käsitlevate andmete kogumisel järjekindlus, eelkõige seoses andmete jaotamisega rassilise või etnilise päritolu alusel⁶⁶.

⁶¹ [Direktiiv 2000/43/EÜ](#).

⁶² Tööhõive ja kutseõpe, sotsiaalkaitse, sealhulgas sotsiaalkindlustus, sotsiaaltoetused, haridus ning kaupade ja teenuste, sealhulgas eluaseme kättesaadavus ja nendega varustatus.

⁶³ [Direktiiv 2000/78/EÜ](#).

⁶⁴ [Mitmekesisuse hartade ELi platvorm](#).

⁶⁵ [Võrdõiguslikkust käsitlevate andmete alarühm, Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, 2019.](#)

⁶⁶ [ELi rassismivastane tegevuskava, COM\(565\) final.](#)

Komisjon:

- teeb 2022. aastaks ettepaneku **riiklike võrdõiguslikkust edendavate asutuste jaoks siduvate standardite** kohta ning teeb koostööd **Equineti⁶⁷ ja võrdõiguslikkust edendavate asutustega**, et suurendada nende teadmisi antisemitismi kohta;
- aitab liikmesriikidel tehnilise toe rahastamisvahendi raames **kavandada ja rakendada reforme**, millega võidelda koolides igasuguse diskrimineerimise ja antisemitismi vastu. Tihedama koostöö ja parimate tavade vahetuse hõlbustamiseks tuginetakse sealjuures mitut riiki hõlmavatele tegevustele;
- lisab ELis esinevat antisemitismi ja siin elavaid juute käsitlevad andmed rassilisel või etnilisel päritolul ning usutunnistusel või veendumustel põhinevate **võrdõiguslikkust käsitlevate andmete kogumisse ja kasutab neid koos teiste selliste andmetega**.

Liikmesriike innustatakse:

- tagama, et **riiklikel võrdõiguslikkust edendavatel asutustel** on piisavad vahendid, et antisemiitliku diskrimineerimise juhtumeid nõuetekohaselt käsitleda ja nendest teatada;
- **tegelema antisemiitliku diskrimineerimise** probleemiga kõigis valdkondades, sealhulgas haridus ja koolitus, tööhõive, tervishoid ja eluase, kasutades selleks sihtmeetmeid, nagu koolitus ja teadlikkuse suurendamine.

1.5. Euroopa Komisjon näitab eeskuju

Komisjon edendab ka edaspidi oma personalistrateegia raames **kaasavat ja mitmekesisist töökeskkonda⁶⁸ kus ei esine antisemitismi**. Selleks rakendab ta mitmekesisuse ja võrdõiguslikkuse poliitikat, millega välditakse ahistamist, diskrimineerimist ja mis tahes vormis rassismi. Eelkõige parandab komisjon oma töötajate teadlikkust antisemitismist ja selle vastu võitlemisest ning juudi eluviisi ja kultuuri mõistmist, pöörates laiemalt tähelepanu vähemusrühmade eripära austamisele, mis on Euroopa olulisi põhiväärtusi. Ka koolitustel käsitletakse alateadlikke eelarvamusi, sealhulgas usutunnistuse või veendumustega seotud eelarvamusi. Komisjon jätkab holokausti tähistamist asutusesiseste personaliürituste ja teadlikkuse suurendamise algatustega ning korraldab Brüsselis igal aastal *hanuka*⁶⁹ algust tähistava ürituse, et tõsta esile töötajate mitmekesisust. Komisjon kutsub ka teisi ELi institutsioone üles võtma meetmeid, et edendada töökohtadel mitmekesisust ja kaasamist.

⁶⁷ Euroopa Liidu riiklike võrdõiguslikkust edendavate asutuste võrgustik.

⁶⁸ Euroopa Komisjon asutas 2020. aasta novembris mitmekesisuse ja kaasamise büroo.

⁶⁹ [Juudi valgusepäha](#).

Komisjon:

- järgib ka edaspidi institutsioonis esinevate **antisemitismi juhtumite suhtes nulltolerantsi**, kasutades lähtealusena IHRA määratlust;
- koolitab **teatavaid töötajaid**, näiteks personalitöötajaid, et nad tunneksid IHRA määratluse alusel ära antisemitismi, ning korraldab vajaduse korral õppereise, näiteks Iisraeli;
- soodustab **paindlikku töökorraldust**, et töötajad saaksid usupühasid tähistada;
- kutsub Euroopa koole üles tagama, et kõik õpilased oleksid teadlikud juudi eluviisist Euroopas, holokaustist ja antisemitismist, ning **tähistama igal aastal rahvusvahelist holokausti mälestuspäeva** ja tegema külaskäike mälestuspaikadesse.

II. JUUDI ELUVIISI KAITSMINE JA EDENDAMINE ELis

„Olen elanud piisavalt kaua, et olla näinud asju, mille kohta uskusin, et need on lõplikult minevikku jäänud, kuid mis tegelikult olid vaid viivuks suigatanud.“

Liliana Segre (holokausti üleelanu)

Selleks et juudid saaksid täiel määral osaleda Euroopa elus, peavad nad end tundma ohutult ja turvaliselt. Kuid turvalisus on juudi kogukonna peamine mure⁷⁰. 38 % juutidest on kaalunud emigreerumist, sest nad ei tunne end Euroopas juutidena turvaliselt⁷¹.

Kolmandik (34 %) juute väldib vähemalt aeg-ajalt juudi ürituste või mälupaikade külastamist, sest **ei tunneks ennast seal või teel sinna turvaliselt**⁷².

Mitmed üle kogu Euroopa toimunud hukkunutega terrorirünnakud on näidanud, et juutidega seotud paigad ei ole alati piisavalt kaitstud. Kuigi kõigi kodanike kaitsmise eest vastutavad riiklikud ametiasutused, on enamik juudi kogukondi ja kodanikuühiskonna organisatsioone pidanud investeerima oma julgeolekumeetmetesse märkimisväärsed rahalisi vahendeid.

2.1. Võitlus juutide vastu suunatud vägivaldse äärmusluse ja terrorismi vastu

2020.– 2025. aasta **julgeolekuliidu strateegia**⁷³ eesmärk on tagada kooskõlas ELi väärtuste ja põhimõtetega julgeolek kõigile ELi kodanikele. 2020. aasta terrorismivastase võitluse tegevuskavaga⁷⁴ tõhustatakse võitlust terrorismi ja vägivaldse äärmusluse vastu ning suurendatakse ELi vastupanuvõimet terrorismiohtudele.

⁷⁰ 47 % Euroopa juutidest pelgab, et lähima 12 kuu jooksul võib neile osaks langeda antisemiitlik verbaalne solvang või ahistamine, ning 40 % pelgab füüsilist rünnakut. ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#))

⁷¹ [Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#).

⁷² [Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#).

⁷³ [COM\(2020\) 605 final](#).

⁷⁴ [COM\(2020\) 795 final](#).

2017. aasta avaliku ruumi kaitse toetamise tegevuskava raames,⁷⁵ milles käsitleti muu hulgas pühakodade kaitset, töötas komisjon välja mitmesuguseid juhendmaterjale,⁷⁶ töövahendeid ja koolituskavasid,⁷⁷ et toetada liikmesriikide ja usukogukondade tööd selles valdkonnas. Nõukogu 2021. aasta juuni järeldustes avaliku ruumi kaitse kohta⁷⁸ rõhutati, et pühakojad vajavad spetsiifilisi kaitsemeetmeid.

Avaliku sektori asutuste ning usujuhtide ja -kongregatsioonide, sealhulgas juudi kogukonna liidrite ja kongregatsioonide vahelist koostööd tuleb veelgi tugevdada, et parandada kogukondade ohuteadlikkust ning edendada usaldust suurendavate meetmete kaudu nende kaasatust ja vastupanuvõimet. See aitab edendada häid tavasid ja koolitust pühakodade kaitse valdkonnas, kuna viimased on sattunud viimasel ajal üha enam terrorirünnakute sihtmärgiks. Komisjonil on kavas korraldada ka **kõrgetasemeline konverents** juudi kogukondade kaitse teemal ELis.

Samuti toetab komisjon avaliku ruumi kaitse algatuste raames jätkuvalt liikmesriikide ja juudi kogukondade püüdusi **tugevdada pühakodade kaitset**. Järgmine projektikonkurss kuulutatakse välja 2022. aastal ja sellega suureneb valdkonnale eraldatud kogusumma 24 miljoni euron. Et paremini mõista ja ennetada julgeolekuohte ning korraldada elanikkonna kaitset nende eest ja vastulööki neile, on komisjonil kavas uurida koos Euroopa Liidu luure- ja situatsioonikeskusega võimalust hakata korraldama ELis **juudi rahvast, kogukondi ja pühakodasid ähvardavate ohtude korrapärast hindamist**.

Vägivaldse äärmusluse vastu võitlemisel on oluline süvendada demokraatiat ja vähendada ühiskonna vastuvõtlikkust äärmuslike ideoloogiate suhtes. Antisemitismi esineb mitmesugustes äärmuslikes ideoloogiates, alates džihadismist kuni vägivaldse paremäärmusluseni. Radikaliseerumine, terroristide värbamine ja terrorirünnakute ettevalmistamine toimub sageli internetis. **Määruses, milles käsitletakse võitlemist terroristliku veebisisu levitamise vastu,**⁷⁹ on see probleem käsile võetud ja nõutud veebiplatvormidelt sellise sisu aktiivset tuvastamist ja eemaldamist hiljemalt 1 tunni jooksul.

Põhimeetmed

Komisjon:

- pakub ELi rahalist toetust projektidele, mis keskenduvad **avaliku ruumi ja pühakodade kaitsele**, ning selgitab koostöös liikmesriikidega välja praegu rakendatavad turva- ja kaitsemeetmed;
- jätkab peamiselt programmi „Euroopa horisont“ kaudu **teadus- ja innovatsioonitegevuse** rahastamist, et mõista tänapäevaseid radikaliseerumissuundumusi ning töötada välja vahendeid ja mudeleid nende tõhusaks ennetamiseks ja neile reageerimiseks;
- suurendab **operatiivtuge** liikmesriikidele ja juudi kogukondadele, pakkudes turvameetmete alast koolitust. Selle osana on ette nähtud ELi julgeolekunõustajate külaskäigud liikmesriikidesse, et luua pühakodade kaitse vallas **koolitajate võrgustik**;
- teeb **radikaliseerumisalase teadlikkuse võrgustiku** kaudu kindlaks, kui suurt tähelepanu vajavad vägivaldse äärmusluse ennetamisel ja selle vastu võitlemisel konkreetselt antisemitism ja selle järelmid;

⁷⁵ [COM\(2017\) 612 final](#).

⁷⁶ [Suunis – Ehitise territooriumi kaitse](#). Teadusuuringute Ühiskeskus, 2020.

⁷⁷ Komisjon korraldab usukogukondade liikmete jaoks igal aastal avalike ruumide kaitse teemalist sügiskooli.

⁷⁸ [Nõukogu järeldused avaliku ruumi kaitse kohta](#), 7. juuni 2021.

⁷⁹ [Määrus \(EL\) 2021/784](#).

- teeb tihedat **koostööd Europoliga**, sealhulgas selle internetisisust teavitamise üksusega, et võidelda internetis leviva antisemitliku terrorismi ja vägivaldse äärmusluse vastu, astudes vastu terroristliku veebisisu levitamisega tegelevatele rühmitustele ja üksikisikutele, ning tagada **terroristliku veebisisu määrase kiire rakendamine**;
- toetab **terrorirünnakute ohvrite mälestamist, sealhulgas digitaalse ohvrimüüri rajamise kaudu**.

Liikmesriike innustatakse:

- võtma vajalikke meetmeid **juutidega seotud paikade turvalisuse tagamiseks** ning pakkuma piisavat rahalist või muud toetust, sealhulgas **ELi politseikoostöö, kuritegevuse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning kriisiohje rahastamisvahendi** riiklike iga-aastaste programmide kaudu;
- lõimima **pühakodade kaitset** käsitlevad ELi töövahendid ja juhendid⁸⁰ oma riiklikesse antisemitismi vastu võitlemise strateegiatesse ning rakendama neid;
- kasutama ära abivahendeid, mis **Europol on terrorismivastase tegevuse** ning sellega seotud uurimiste raames nii internetis kui ka väljaspool seda loonud, eriti selliste uurimiste puhul, mis käsitlevad rassismi, ksenofoobiat ja antisemitismi.

2.2. Juudi eluviisi ning usu- ja veendumusvabaduse edendamine

Juudi eluviis on osa ELi mitmekesisusest. Juudid võivad olla ilmalikud, liberaalsed, reformistlikud, agnostilised, ortodokssed või ultraortodokssed, võides kuuluda aškenazi või sefaradi rühma. Nende juured võivad olla endises Nõukogude Liidus, Lähis-Idas, Kesk-Aasias, Aafrikas või mujal. Paljud juudid kuuluvad segaperekondadesse, mis suurendab veelgi nende päritolu ja veendumuste mitmekesisust⁸¹. Vaatamata juutide pikaajalisele kohalolekule Euroopas ei ole inimestel ikkagi piisavalt **teadmisi juudi eluviisi ja judaismi kohta**. Vaid 3 % eurooplastest arvab, et nad on juudi ajaloost, kommetest ja tavadest väga hästi informeeritud, samas kui 68 % ütleb, et nad ei ole informeeritud⁸². Eelarvamuste kummutamiseks ja **juudi eluviisi tunnustamiseks Euroopa ühiskonna** osana tuleb suurendada üldsuse teadlikkust ja teadmisi juudi ajaloost ja kultuurist⁸³.

Juudi rahvas väljendab oma juutlust ainuomaste kultuuriliste, traditsiooniliste ja religioossete tavade kaudu, millega hoitakse oma ajalugu ja õpetust alles tulevaste põlvete jaoks. Üks selliseid tavasid on juudi kevadpüha *Tu bišvat* (puude uus aasta), mis on pühendatud looduse kaitsmisele ja mille pidustuste käigus istutatakse puid.

Teine näide on loomade koššer tapmine *šehita*⁸⁴. Euroopa Liidu Kohus tunnistas oma 2020. aasta detsembri otsuses riitusliku tapmise kohta,⁸⁵ et liikmesriigid võivad vastavalt riigisisesele olukorrale võtta vastu eri norme tingimusel, et järgitakse harta artikli 10 lõiget

⁸⁰ Nt haavatavuse hindamise töövahend ja [ELi pühakodade kaitse lühijuhend](#).

⁸¹ [Jews in Europe at the turn of the millennium: population trends and estimates](#), Sergio DellaPergola ja Daniel Staetsky, European Jewish Demography Unit/JPR, 2020.

⁸² [Eurobarometer 484: Perceptions of antisemitism, January 2019](#)

⁸³ 82 % ELi juudi elanike jaoks oleks probleemiks ümberlõikamise keelamine ning 69 % jaoks loomade tapmise tavapäraste võtete keelamine ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#)).

⁸⁴ *Šehita* ehk loomade koššer tapmine on toiduainete tootmises kasutatav tava, mis on ette nähtud usundi raames. 69 % juudi elanike jaoks oleks loomade tapmise tavapäraste võtete keelamine probleemiks ([Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\)](#)).

⁸⁵ [Kohtuasi C-336/19](#); Centraal Israëlitisch Consistorie van België jt, 17. detsember 2020.

1⁸⁶, leides õiglase tasakaalu loomade heaolu ning inimeste vabaduse vahel oma usku kuulutada⁸⁷.

Juudi eluviis saab õitseda ainult kaasavas ühiskonnas, mis põhineb tugevatele ja usalduslikele suhetele teiste kogukondade ja uustulnukatega, mis väljendub eelkõige kohalikul tasandil. Kultuuril võib olla oluline roll kaasava ühiskonna arendamisel. Olgu jutt muusikast, kinematograafiast või lavakunstist – kultuurisektor on võimas jõud, mis edendab kaasatust ja võitleb diskrimineerimise kõigi vormide vastu. **Komisjon toetab juudi kultuuri ja kunsti**, näiteks pakkudes programmi „Loov Euroopa“ ja teiste programmide kaudu rahalist toetust, et võidelda juudi rahva kohta käivate ja muude stereotüüpide vastu Euroopa ühiskonnas.

Kaasamise edendamisel on ka **spordil ja meedial oluline osa**. Näiteks mõnede riikide jalgpalliliidud- ja klubid on juba võtnud luubi alla antisemiitliku käitumise ja vahejuhtumid. Komisjon teeb tihedat koostööd kodanikuühiskonna algatuste ja teiste osalejatega, et tugevdada UEFAga sõlmitavas tulevases koostöölepingus (2022–2024) võitlust antisemitismi ja rassismi vastu jalgpallis ning võtta üldiselt koos laiema ringi partnerorganisatsioonidega käsile antisemitismi probleem spordis, käivitades muu hulgas asjaomaseid sotsiaalmeediakampaaniaid. Stereotüüpe esineb ka meedias. Austades ajakirjandusvabadust, toetab komisjon **ajakirjanike koolitamist**, et õpetada neid ära tundma antisemitismi kõiki vorme ja märkama antisemiitlikke eelarvamusi meediakajastustes.

Põhimeetmed

Komisjon:

- parandab **teadlikkuse suurendamise kampaania** abil üldsuse teadmisi ja arusaamu juudi eluviisist, tehes tihedat koostööd juudi kogukondadega, sealhulgas **kultuuride- ja usunditevahelise dialoogi** ja tegevuste kaudu;
- otsib võimalusi siduda omavahel **juudi tava istutada Tu bišvati** püha ajal **puid**, teiste seas koolilaste osalusel, ja **ELi kohustus istutada aastaks 2030 kolm miljardit puud**, mis sai võetud ELi elurikkuse strateegia 2030 alusel, et suurendada mõlema ettevõtmise nähtavust ja osalejate teadlikkust teineteisest⁸⁸;
- hõlbustab riigiasutuste ning juudi ja moslemi kogukondade vahel usutraditsioonidel põhineva tapmisega seotud **tavade levitamist**, tuginedes OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo, Euroopa Nõukogu ja teiste rahvusvaheliste organisatsioonide kogemustele;
- võtab meetmeid antisemitismi vastu võitlemiseks ja juudi eluviisi edendamiseks **piirkondlikul ja kohalikul tasandil**, selgitades muu hulgas välja **parimad tavad** ja koostades nende kohta piirkondlikul ja kohalikul tasandil tegutsevate organisatsioonide jaoks juhendi ja koolitusmaterjalid;
- toetab **Euroopa integratsioonivõrgustiku** kaudu rändajatele ELi väärtuste kohta teabe andmise heade tavade vahetamist, sealhulgas antisemitismi vastu võitlemisel, nähes rändajaid ELi väärtuste saadikutena.

Liikmesriike innustatakse:

- tagama **poliitiliste ja õiguslike meetmete** abil, et usurühmitused ja -kogukonnad,

⁸⁶ Artikli 10 lõige 1: „Igaühel on õigus sõnavabadusele. See õigus kätkeb arvamusevabadust ning vabadust saada ja levitada teavet ja ideid avaliku võimu sekkumiseta ning sõltumata riigipiiridest.“

⁸⁷ Kohtuotsuse punkt 71. Nõukogu määruse (EÜ) nr 1099/2009 kohaselt on traditsiooniline tapmine lubatud juhul, kui see on vajalik asjaomaste usukogukondade vajaduste rahuldamiseks, ning liikmesriikide rangemaid norme tuleb nõuetekohaselt põhjendada.

⁸⁸ [COM\(2020\) 380 final](#).

sealhulgas juudid, saaksid elada oma elu vastavalt oma usulistele ja kultuurilistele traditsioonidele;

- suurendama üldsuse **teadlikkust juudi eluviisist ja traditsioonidest**, sealhulgas juudi rahva jaoks oluliste päevade avaliku tähistamise ning projektide rahastamise ja kampaaniate korraldamise kaudu.

2.3. Juudi pärandi säilitamine

Juudi kultuuripärand on Euroopa kultuuri lahutamatu osa. Juudi kogukondade hävitamine holokaustis muutis Euroopa nägu ning jättis paljud juudi hooned, surnuaiad ja muud pärandpaigad tühjaks ja kasutamata. Maha jäetud pärand on praegu sageli halvas seisukorras või lagunemisoos.

Euroopa kultuuripärandi tegevusraamistik⁸⁹ sisaldab erimeedet, mis käsitleb Euroopas asuvaid juudi surnuaedu. Euroopa kultuuripärandit, sealhulgas juudi pärandit, toetavad mitmed ELi poliitikameetmed, programmid ja rahastusvahendid, eelkõige programm „Loov Euroopa“, programm „Euroopa horisont“, programm „Erasmus+“, kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programm ja ühtekuuluvuspoliitika fondid. Euroopa Nõukogu raamkonventsioonis, mis käsitleb kultuuripärandi väärtust ühiskonnas (Faro konventsioon),⁹⁰ rõhutatakse pärandi olulisust seoses inimõiguste ja demokraatiaga ning edendatakse laiemat arusaamist pärandist ja selle suhetest kogukondade ja ühiskonnaga⁹¹. Terezíni deklaratsioonis holokausti aja varade ja seonduvate küsimuste kohta,⁹² millele kõik liikmesriigid 2009. aastal alla kirjutasid,⁹³ on välja toodud mitmeid meetmeid, millega taastada natside tagakiusamise ohvrite ja nende järglaste omandiõigused. Algatuse „DiscoverEU“ raames⁹⁴ julgustatakse noori reisijaid külastama kultuuripärandi paiku, et suurendada nende teadlikkust Euroopa kultuuripärandist.

Põhimeetmed

Komisjon:

- kutsub linnu üles käsitlema **Euroopa kultuuripealinna** tiitli taotlemisel oma vähemuste ajalugu, sealhulgas juudi kogukonna ajalugu;
- kasutab Euroopa Nõukogu ja komisjoni ühisalgatusena loodud **Euroopa kultuuripärandi päevi** selleks, et juhtida tähelepanu juudi pärandile kogu Euroopas;
- jätkab **juudi kultuuri digitaalse taastamise projekti**,⁹⁵ millega töötada välja põhjalik andmebaas juutide omanduses olnud kultuurivarade kohta, mille natsid röövivad, kogudes häid tavasid ja pannes ette teadlikkuse suurendamise meetmeid;
- alustab **Euroopa juudi surnuaedade kaitsmise** projekti ettevalmistusi, tuginedes kahe varasema Euroopa Parlamendi katseprojekti⁹⁶ tulemustele ja tugedades sidemeid juudi matmispaikade säilitamisest huvitatud rühmade vahel;
- edendab algatuse „**DiscoverEU**“ raames Euroopas reisivate **noorte külastusi** juudi

⁸⁹ [Euroopa kultuuripärandi tegevusraamistik](#).

⁹⁰ Euroopa Nõukogu ministrite komitee võttis [Faro konventsiooni](#) vastu 13. oktoobril 2005, see avati liikmesriikidele allkirjastamiseks 27. oktoobril 2005 ja jõustus 1. juunil 2011.

⁹¹ [Resolutsioon 2309 \(2019\)](#).

⁹² [Terezíni deklaratsioon 2009](#).

⁹³ Vt ka: [Euroopa Komisjoni ja ELi eesistujariigi Tšehhi Vabariigi ühisdeklaratsioon](#), mis allkirjastati 29. juunil 2009.

⁹⁴ https://europa.eu/youth/discovereu_et

⁹⁵ Projekti I etapis loodud andmebaas on kättesaadav siin: <https://pilot-demo.jdcrp.org>

⁹⁶ <https://www.esjf-surveys.org/>.

pärandpaikadesse.

Liikmesriike innustatakse:

- julgustama ja edendama Euroopa kultuuripärandi päevade korraldamist, tõstes esile **juudi pärandit oma riigi kontekstis**, sealhulgas muuseumides, riigi rahastatud festivalidel ja kaunites kunstides;
- toetama **juudi pärandi säilitamist ja kaitsmist** Faro konventsiooni alusel;
- kasutama juudi pärandi kaitsmisel ELi rahastamisvõimalusi, sealhulgas **ühtekuuluvuspoliitika fonde**;
- rakendama 2009. aasta **Terezíni deklaratsiooni**.

III. HARIDUS, TEADUSUURINGUD JA AJALOOLINE MÄLU

„Kui imeline on see, et maailma parandama asumiseks ei pea ootama ühtainumastki hetke.“

– Anne Frank

Euroopa tuleviku kujundamiseks peavad inimesed mõistma selle minevikku. Teadmised juutide traditsioonilisest eluviisist ja Euroopas sajanudeid vohanud antisemitismist, samuti holokausti mõjust juudi rahvale ja Euroopa tsivilisatsioonile on olulised selleks, et mõista antisemitismi tänapäeval ja vältida säherduste julmuse kordumist. Sellega seoses on väga oluline käsitleda **hariduses juudi eluviisi, antisemitismi ja holokausti** ning uurida seda teemat teaduslikult, keskendudes holokausti kõrval ka juutide rollile Euroopa ühiskondade kujunemisel.

Euroopa haridusruumi⁹⁷ ja **uut Euroopa teadusruumi**⁹⁸ käsitlevates teatistes on tähtsal kohal kaasamise, võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise küsimus. Komisjon on teinud ka ettepaneku, et tulevase **teadusuuringute ja innovatsiooni pakti** kontekstis peaksid liikmesriigid tõstma teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas ühise väärtusena esile võrdseid võimalusi.

Digiõppe tegevuskavas (2021–2027) keskendutakse sellele, kui oluline on võidelda desinformatsiooni vastu ning edendada hariduse ja koolituse raames digikirjaoskust, töötades välja suunised õpetajatele ja haridustöötajatele, et edendada kriitilist mõtlemist, sallivust ja võimestavat internetikasutust. Lisaks on UNESCO ja OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo korduvalt kutsunud üles edendama haridusprogramme osalisriikides, kelle seas on ka ELi liikmesriigid, et suurendada noorte teadlikkust vastastikuse austuse ja mõistmise väärtusest. UNESCO ja OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo pürgimused soodustavad antisemitismialase hariduse süsteemsust, tagades et õppekavade väljatöötamisel ja rakendamisel vaadeldakse ka antisemitismi tänapäevaseid vorme⁹⁹.

3.1. Antisemitismi ja juudi eluviisi alane haridus ja teadus

Iga laps peaks Euroopa ajaloo lahutamatu osana õppima tundma juudi eluviisi ja antisemitismi. Haridus võib aidata **muuta noorsugu vähem vastuvõtlikuks antisemitlikele ideedele** ja ideoloogiatele ning kõigile muudele sallimatuse ja diskrimineerimise vormidele. Vastastikusele mõistmisele võib kaasa aidata ka võimalus teha koostööd juudi kogukondade

⁹⁷ [COM\(2020\) 625 final](#).

⁹⁸ [COM\(2020\) 628 final](#).

⁹⁹ Demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo on välja töötanud töövahendite ja programmide kogumi, mille abil suurendada teadlikkust diskrimineerimisest, vihakuritegudest, antisemitismist ja muudest sallimatuse vormidest, sealhulgas moslemite, kristlaste ning muude usundite ja maailmavaadete esindajate vastu suunatud sallimatusest. Lisateave [OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste büroo](#) veebilehel.

ja nende liikmetega, aga ka teiste vähemuste ja usurühmadega. **Euroopa noorteaasta 2022** annab selles perspektiivis uusi võimalusi. Koolid ja ülikoolilinnakud peavad olema kõigile ohutud paigad. Õpetajaid tuleks valmistada ette käsitlema antisemitismi, holokausti, juudi eluviisi ja ajalugu ka mitmekultuurilistes õpperühmades.

Komisjon on toetanud antisemitismi, juudi eluviisi ja holokausti käsitlevaid teadusuuringuid programmi „Horisont 2020“ ja programmi „Kodanike Euroopa“ kaudu ning jätkab seda tegevust programmi „Euroopa horisont“¹⁰⁰ ja kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi raames. Siiski on antisemitismi ja juudi õpingute õppetoolid ELis omavahel vaid nõrgalt seotud. Puudub **keskne teaduskeskus**. Holokausti uuringute kõrval tuleks Euroopas rohkem uurida antisemitismi ja juudi eluviisi kõiki aspekte.

Antisemitismi ilmingutega kokkupuutumise ja antisemitismi tajumise uuringutes on EL haaranud juhtohjad. **Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti uuringut juutide kokkupuudete kohta antisemitismi ilmingutega** korratakse 2023. aastal ja seejärel korrapärase ajavahemike järel. **Eurobaromeetri uuring antisemitismi tajumise kohta** üldsuse seas viiakse teist korda läbi 2024. aastal ja seejärel korratakse seda iga viie aasta tagant. Tõenditel põhineva poliitikakujundamise hõlbustamiseks on vaja rohkem uurida antisemiitlike eelarvamusi elanikkonna hulgas.

Põhimeetmed

Komisjon:

- hoogustab koostöös liikmesriikide ja teadusringkondadega **Euroopa kaasaegse antisemitismi ning juudi eluviisi ja kultuuri uuringute keskuse** loomist, edendades valdkonnaüleseid teadusuuringuid kogu Euroopas ja rahastades programmi „Euroopa horisont“ kaudu **teadusuuringuid** rassismi ja ksenofoobia mitmesuguste struktuursete vormide kohta, võttes arvesse riikide eripära ja interseksionaalsust;
- toetab õppeasutustes **Euroopa noorte saadikute võrgustiku loomist, et edendada holokausti mälestamist** koolides, ülikoolides, kutseõppe- ja haridusasutustes;
- rahastab **kogu ELi hõlmavat uuringut antisemiitlike eelarvamuste kohta** kõikide liikmesriikide elanikkonna ja eelkõige noorte seas;
- toetab liikmesriikide jõupingutusi edendada ühiseid väärtusi ja kaasavat haridust ning rakendada nõukogu soovitus ühiste väärtuste, kaasava hariduse ja õpetamise Euroopa mõõtme edendamise kohta,¹⁰¹ luues uue **hariduse ja koolituse valdkonna võrdõiguslikkuse ja väärtuste tööühma**, mis käsitleb muu hulgas ka juudi eluviisi ja traditsioone;
- toetab programmi „Erasmus+“ ja Euroopa solidaarsuskorpuse kaudu tegevusi Euroopa väärtuste edendamiseks ning diskrimineerimise ja sallimatuse kõigi vormide, **sealhulgas antisemitismi** vastu võitlemiseks, edendades kodanikuõpetust ja noorte osalemist demokraatlikus elus;
- toetab koostöös UNESCO ja OSCE demokraatlike institutsioonide ja inimõiguste bürooga **haridustöötajate koolitusi**, tuginedes vastavalt poliitikakujundajate ja õpetajakoolitusasutuste jaoks välja töötatud juhisele „Antisemitismi käsitlemine hariduse kaudu“;
- aitab liikmesriikidel tehnilise toetuse vahendi kaudu kavandada ja **rakendada koolides reforme** laiemalt diskrimineerimise ja kitsamalt antisemitismi vastu

¹⁰⁰ Näiteks rahastatakse programmi „Euroopa horisont“ alusel korraldatavate esimeste projektikonkurssidega teadusuuringuid rassismi ja ksenofoobia mitmesuguste struktuursete vormide kohta, võttes arvesse riikide eripära ja interseksionaalsust.

¹⁰¹ [Nõukogu soovitus \(2018/C 195/01\)](#), 22. mai 2018.

võitlemiseks.

Liikmesriike innustatakse:

- edendama hariduse ja teadusuuringute abil elanikkonna teadmisi juudi eluviisist, antisemitismist ja holokaustist ning hoogustama võimalusi mööda kohaliku tasandi suhtlust kogukondade vahel;
- teatama **antisemiitliku diskrimineerimise juhtumitest koolides** ja pidama selliste juhtumite üle arvet ning toetama koolijuhte ja õpetajaid selle küsimusega tegelemisel.

3.2. Holokaustialane haridus, teadus ning ajalooline mälu

Holokaust on Euroopa ajaloo määrava tähtsusega sündmusi, mille käigus tapeti kuus miljonit juudi last, naist ja meest. Ehkki natsirežiimi peamiseks sihtmärgiks olid juudid, kiusati taga ka teisi rühmi, sealhulgas romasid, puuetega inimesi, slaavlast, Jehoova tunnustajaid, LGBTIQ-inimesi ja poliitilisi teisitimõtlejaid.

Holokausti ohvrite **mälestamise** käigus on nende lugusid aastakümnete jooksul edasi kantud. Täna on aga kõik holokausti üle elanud inimesed jäänud vanaks või surnud. Neid, kes olid Teise maailmasõja ajal täiskasvanueas ja kellel oli holokaustist kõige selgem mälestus, ei ole enam meie hulgas. Täna ja tulevaste eurooplaste ülesanne on hoida neid lugusid alles ja au sees ning jutustada täpselt edasi, samuti on vaja leiutada uusi mälestamisvorme.

Tänapäeval ei ole üks eurooplane kahekümnest holokaustist midagi kuulnud ning alla poolte eurooplastest arvab, et sellest räägitakse koolis piisavalt¹⁰². Holokaustialase teadlikkuse suurendamisel on **haridusel ja teadusuuringutel** oluline roll.

Demokraatia peamisi väärtusi on vaba, avatud ja sõltumatu teadus. Holokausti uurimine kõigis selle aspektides aitab muu hulgas mõista, kuidas sai see Euroopas võimalikuks saada. **Euroopa holokaustiuringute infrastruktuur** (EHRI),¹⁰³ mis on oma 25 miljoni euroga (2010–2024)¹⁰⁴ maailma suurim ELi rahastatud holokaustiteemaline teadusalgatus, teeb holokaustiga seotud hajutatud allikad kättesaadavaks teadusringkondadele kogu Euroopas ja kaugemalgi. EHRI keskendub oma uuringutes edaspidi holokaustini viinud antisemitismi ilmingutele.

Samuti tuleb välja töötada uusi viise teadlikkuse suurendamiseks, pöörates eelkõige tähelepanu kohalikele tasandile, kus holokaustiga seotud paigad, alates sünagoogidest kuni juudi kultuurimälestisteni ning peidupaikadest mahalaskmiskohtadeni, ei ole sageli nähtaval. Muu hulgas võiks luua **kooliõpilasi, spetsialiste ja laiemat üldsust ühendava võrgustiku, mis selgitaks juutide püsivat osa Euroopa kujunemisel** sajandite jooksul ning tõukaks tagant kohaliku tasandi algatusi kultuuri- ja mälestuspaikade külastamiseks ja taastamiseks.

Komisjon edendab ühtlasi (veebis ja vahetu kokkupuutega) **avalikku arutelu** holokausti tähtsuse üle ELi mitmekesisusele ning toetab osaluspõhise **Euroopa holokausti mälestusmärgi** loomist Brüsselisse ja selle sidumist kunstiteostega teistes ELi pealinnades.

¹⁰² Kaks kolmandikku eurooplastest on veendunud, et holokausti mälestamine aitab tagada, et sellised julmused enam ei korduks. (CNN Poll: Anti-Semitism in Europe – A shadow over Europe, 2018.)

¹⁰³ <https://www.ehri-project.eu/>.

¹⁰⁴ EHRI, mida seni on rahastatud ELi teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammidest, on kavas muuta püsivalt tegutsevaks üksuseks, mida rahastatakse koostöös liikmesriikidega.

Komisjon:

- toetab koostöös kohalike kogukondadega muu hulgas rahaliselt **võrgustiku loomist sellistest paikadest, kus holokaust päriselt aset leidis**;
- teeb kodanike, võrdõiguslikkuse, õiguste ja väärtuste programmi **ajaloolise mälu tegevussuuna alusel kättesaadavaks projektirahastuse**, et jäädvustada holokausti mälestust holokausti üleelanute **arhiivide ja mälestuste digitaliseerimise** kaudu;
- jätkab koostöös komisjoni esindustega liikmesriikides ja ELi delegatsioonidega osalemist **holokausti mälestuspäevadel ja -üritustel** ning nende toetamist nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil.

Liikmesriike innustatakse:

- **mälestama holokausti avalikult** ja tihedas koostöös juudi kogukonnaga, sealhulgas riikide parlamentide osalusel;
- tagama **holokausti universaalsuse kajastumine hariduses** ja hindama vastava õppe töhusust, muu hulgas mitmerahvuselises ja mitmekesisises õpperühmas;
- **hakkama EHRI infrastruktuuri rakendamise aktiivseks partneriks**, sealhulgas rahaliste toetuste kaudu.

3.3. Holokausti eitamine, moonutamine ja mitteoluliseks tunnistamine

Kahjuks on holokausti eitamise, moonutamise ja mitteoluliseks tunnistamise ilmingud saenenud. 53 % eurooplastest peab holokausti eitamist oma riigis probleemiks¹⁰⁵. 62 % juutidest on vähemalt mõni kord näinud või kuulnud pealt, kuidas mitte juudi rahvusest inimene viitab sellele, et holokaust on väljamõeldis või liialdus¹⁰⁶. Holokausti eitamist, moonutamist ja mitteoluliseks tunnistamist kasutatakse sageli viha õhutamiseks juudi rahva vastu ning katsetes Euroopa ja juudi ajalugu ümber kirjutada. Selle söövitavat mõju kollektiivsele ajaloolisele mälule ning demokraatlike ühiskondade säilenõtkusele ja ühtekuuluvusele ei tohiks alahinnata, mistõttu on sellele vaja vastu astuda. Vaenukõne, mis on seotud holokausti õigustamise, eitamise või mitteoluliseks tunnistamisega, on rassismi ja ksenofoobia vastu võitlemist käsitleva raamotsusega keelatud¹⁰⁷.

Teadlikkuse suurendamisel teeb komisjon koostööd IHRAga, osaledes selle alalises rahvusvahelises partnerluses ning võttes holokausti eitamise ja moonutamise vastu võitlemisel aluseks IHRA vastava määratluse¹⁰⁸. Üks selliseid näiteid on teadlikkuse suurendamise kampaania #ProtectTheFacts,¹⁰⁹ milles keskendutakse võitlusele holokausti moonutamise vastu. **Partnerluses IHRA ja UNESCOga** arendab komisjon teisigi algatusi, mis põhinevad IHRA holokausti moonutamise tuvastamise ja tõkestamise soovitusel¹¹⁰.

¹⁰⁵ [Eurobarometer 484: Perceptions of antisemitism, January 2019.](#)

¹⁰⁶ [Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti teine uuring \(2018\).](#)

¹⁰⁷ [Nõukogu 28. novembri 2008 raamotsus 2008/913/JSK.](#)

¹⁰⁸ [IHRA holokausti eitamise ja moonutamise määratlus.](#)

¹⁰⁹ <https://ec.europa.eu/newsroom/just/items/700272/default>; www.againstholocaustdistortion.org.

¹¹⁰ IHRA '[Recommendation on Recognising and Countering Holocaust Distortion](#)'.

Komisjon:

- edendab **IHRA holokausti eitamise ja moonutamise määratluse** kasutamist hariduses ja teadlikkuse suurendamise eesmärgil;
- töötab välja **käsiraamatu holokausti eitamise, moonutamise ja mitteoluliseks tunnistamise vastu võitlemise parimate tavade kohta**;
- toetab ja tugevdab koos UNESCO, IHRA ning teiste rahvusvaheliste partnerite ja kodanikuühiskonna rühmadega **sotsiaalmeedia kampaaniaid**, mille abil suurendada teadlikkust holokausti eitamisest ja moonutamisest ning võidelda aktiivselt selle vastu.

Liikmesriike innustatakse:

- aktiivselt osalema **holokausti eitamise, moonutamise ja mitteoluliseks tunnistamise vastastes teadlikkuse suurendamise kampaaniates**.

IV. EL ÜLEMAAILMSE ANTISEMITISMIVASTASE VÕITLUSE ESIRINNAS

„Maailm, mille oleme loonud, on meie mõtlemise tulemus. Seda ei saa muuta ilma mõtteviisi muutmata.“

— Albert Einstein

Juudi rahva arv maailmas on hinnanguliselt 15,2 miljonit¹¹¹. Sellest 45 % ehk 6,9 miljonit elavad Iisraelis. Ameerika Ühendriigid on oma ligikaudu 6 miljoni juudi rahvusest elanikuga koduks suuruselt teisele juudi kogukonnale. Lisaks 1,5 miljonile juudile ELis elavad ülejäänud juudi kogukonnad hajutatult laiali kõigil asustatud kontinentidel üle kogu maailma¹¹².

Antisemiitlikud eelarvamused on kogu maailmas laialt levinud. Laimuvastase liiga juutide suhtes levinud hoiakuid ja arvamusi käsitleva uuringu kohaselt¹¹³ on 74 %-l Lähis-Ida/Põhja-Aafrika piirkonna inimestest antisemiitlikke hoiakuid, ehkki võib täheldada ka positiivseid märke, nagu hiljutine suhete normaliseerumine Iisraeli ja mitme piirkonna riigi vahel^{114, 115}. Lääne-Euroopas¹¹⁶ on see näitaja 24 % ja Ida-Euroopas 34 %, Põhja- ja Lõuna-Ameerikas 19 %, Aasias 22 % ja Sahara-taguses Aafrikas 23 %. Juudi kogukondade olukord ja suurus on riigiti väga erinev. Juutide elu ja tervis on ohustatud ning nad kogevad antisemiitlikke rünnakuid ja vahejuhtumeid kogu maailmas. Antisemiitlikke eelarvamusi leidub ka riikides, kus juudi kogukondi ei ole.

Sellega seoses kinnitab Euroopa Komisjon taas oma kindlat ja ühest pühendumust ülemaailmsele antisemitismivastasele võitlusele. Igasugune antisemitism ja vihkamisele või vägivallale õhutamine on vastuvõetamatu ning vastuolus Euroopa Liidu ja selle liikmesriikide väärtuste ja eesmärkidega. Sellele tuleb kindlalt vastu astuda nii Euroopa kui ka

¹¹¹ <https://www.jewishagency.org/jewish-population-5782/>.

¹¹² [World Jewish Population 2019](#), Sergio DellaPergola, raamatus Arnold Dashefsky ja Ira M. Sheskin (toim.), American Jewish Year Book 2019, The Annual Record of the North American Jewish Communities since 1899; [World Jewish Population on Eve of New Year – 14.7 Million, Haaretz](#).

¹¹³ <https://global100.adl.org/map>.

¹¹⁴ Araabia Ühendemiraadid, Bahrein ja Sudaan (2020) ning Maroko (jaanuar 2021).

¹¹⁵ Veel üheks heaks näiteks on sünagoogi ehitamine Araabia Ühendemiraatides.

¹¹⁶ Tuleb märkida, et laimuvastase liiga uuringus ei ole esitatud ELi kohta keskmisi andmeid; samuti ei hõlma kategooria „Lääne-Euroopa“ kõiki ELi riike. Andmeid liikmesriikide kaupa võib leida järgmiselt [veebisaidilt](#).

liikmesriikide tasandil. Euroopa Komisjoni jaoks ei ole need põhimõtted läbiräägitavad. Eelöeldut silmas pidades on oluline integreerida antisemitismi kõigi vormide ennetamine ja tõkestamine kõikidesse poliitikavaldkondadesse.

4.1. ELi välistegevuse instrumendid antisemitismivastase võitluse teenistuses

EL rajaneb kindlal pühendumusel edendada ja kaitsta inimõigusi, demokraatiat ja õigusriiklust kogu maailmas. See arusaam on aluseks ELi laienemis- ja naabruspoliitikale ning poliitilisele tegevusele kolmandate riikide suhtes, samuti suunab see ELi tööd rahvusvahelistes organisatsioonides. Kõik riigid peaksid kaitsma kõigi, sealhulgas juutide õigust uskuda, mitte uskuda ja muuta oma usku ja veendumusi ning väljendada usku ja veendumusi ning olla vaba diskrimineerimisest, tagakiusamisest ja vägivallast usutunnistuse ja veendumuste ja rassilise ja etnilise päritolu alusel. **ELi inimõiguste ja demokraatia tegevuskavas aastateks 2020–2024** määratakse kindlaks ambitsioonitase ning ELi ja selle liikmesriikide selle valdkonna prioriteedid suhtes kolmandate riikidega. **2013. aasta suunistes usu- ja veendumusvabaduse kohta väljaspool ELi**¹¹⁷ ning **2019. aasta inimõigustealastes suunistes mittediskrimineerimise kohta välistegevuses**¹¹⁸ on sätestatud instrumendid, mida EL saab välistegevuses kasutada, et tegeleda usu- ja veendumusvabaduse rikkumistega ning võidelda diskrimineerimise, sealhulgas juutide diskrimineerimise vastu¹¹⁹.

EL kasutab **kõiki olemasolevaid instrumente**, et kutsuda poliitilises ja inimõigustealases dialoogis ning laiemas koostöös partnerriike üles aktiivselt võitlema antisemitismi vastu, võttes aluseks IHRA antisemitismi määratluse¹²⁰. Seda toetatakse temaatiliste ja geograafiliste programmide ning ELi naabrus- ja laienemispoliitika kaudu, sealhulgas stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessis.

EL teeb **diskrimineerimise ja antisemitismi vastu võitlemisel ühismeetmete raames** aktiivselt koostööd rahvusvaheliste organisatsioonidega, eelkõige ÜRO, Euroopa Nõukogu ja OSCEga, ja piirkondlike organisatsioonidega¹²¹. EL tõhustab haridussektori meetmeid ja edendab haridusalases koostöös partnerriikidega jätkuvalt **õppematerjalide täielikku vastavust UNESCO rahu, sallivuse, kooseksisteerimise ja vägivallast hoidumise standarditele**. Õppematerjalid, mis on nende standarditega vastuolus, võivad kahjustada rahu ja kooseksisteerimist ning ei tohiks leida kohta õpikutes ega klassiruumis.

ELi inimõiguste eriesindaja ning usu- ja veendumusvabaduse edendamiseks väljaspool ELi tegelev erisaadik jätkavad oma töös süstemaatiliselt antisemitismi käsitlemist. Lisaks on ELil kavas **tugevdada erisaadikute ja koordinaatorite ülemaailmsed koostööd** antisemitismi vastu võitlemisel.

Iisrael on Euroopa Liidu oluline partner, sealhulgas ülemaailmses võitluses antisemitismi vastu. EL püüab veelgi tugevdada rassismi, ksenofoobia ja antisemitismi vastast võitlust käsitlevat **ELi-Iisraeli kõrgetasemelist seminari**, mida korraldatakse ühiselt igal aastal, ja eriti selle operatiivseid järelemeetmeid.

¹¹⁷ https://eeas.europa.eu/sites/default/files/06_hr_guidelines_religion_en.pdf.

¹¹⁸ https://eeas.europa.eu/sites/default/files/11_hr_guidelines_external_action_en.pdf.

¹¹⁹ Lisaks soovitatakse komisjoni talituste töödokumentis „[Inimõigustepõhine arengukäsitlus](#)“ ELi töötajatel lisada kõikide projektide juurde igasuguse diskrimineerimise keeld. Vastu võetud 30.6.2021.

¹²⁰ [IHRA määratluse on kinnitanud või heaks kiitnud](#) järgmised kolmandad riigid: Albaania, Austraalia, Argentina, Bahrein, Guatemala, Iisrael, Kanada, Lõuna-Korea, Moldova, Põhja-Makedoonia, Serbia, Uruguay, USA ja Ühendkuningriik.

¹²¹ Sealhulgas Ameerika Riikide Organisatsioon, kes lõi 2021. aasta juunis antisemitismi vastu võitleva erisaadiku ametikoha, ja Islami Koostöö Organisatsioon.

Antisemitismi vastu võitlemise meetmeid saab toetada instrumendi „**Globaalne Euroopa**“¹²² temaatilise programmi kaudu, mis käsitleb diskrimineerimisvastaseid inimõiguste- ja demokraatiaalgatusi. EL näeb delegatsioonide ja peakorteritöötajatele korraldatava inimõigustealase koolituse raames ette usu- ja veendumusvabadust ning kitsamalt antisemitismi vastast võitlust käsitlevaid erisessioone.

Põhimeetmed

Komisjon ja kõrge esindaja:

- edendavad **poliitilise ja inimõigustealases dialoogi** käigus ja laiemalt ELi-välise partnerriikidega tehtava koostöö raames **võitlust** usulise ja etnilise diskrimineerimise ja eriti **antisemitismi** vastu;
- tagavad asjaomaste osalejate, teiste seas väljastpoolt ELi pärit õpetajate jaoks **põhiõigustealase koolituse** ja kultuuridevahelise dialoogi algatamise;
- tagavad selle, et **ELi välisfonde** ei oleks olemasolevate meetmete alusel võimalik eraldada tegevustele, mis õhutavad viha ja vägivalda, sh juutide vastu¹²³;
- **tõhustavad tegevust haridussektoris**, et edendada õppematerjalide täielikku vastavust UNESCO rahu, sallivuse, kooseksisteerimise ja vägivallast hoidumise standarditele, kui see on asjakohane;
- tugevdavad ELi delegatsioonide ja peakorterite võrgustiku kaudu **koostööd juudi kodanikuühiskonna** ja usuorganisatsioonidega, et võtta käsile antisemiitlikud teod ning usu- ja veendumusvabaduse piirangud;
- võtavad kaalumisele **uusi ELi rahastatavaid projekte** ELi naabruses ja kaugemal, et ennetada ja tõkestada antisemitismi ning edendada juudi eluviisi;
- innustavad ELi delegatsioone lisama oma korrapärasesse poliitilisse aruandlusesse ELi mittekuuluvate riikide kohta **antisemiitlike vahejuhtumeid**;
- süvendavad koostööd ELi-Iisraeli seminari raames, et veelgi **tugevdada ELi-Iisraeli ühist võitlust antisemitismi vastu**.

Liikmesriike innustatakse:

- tegema ELi tasandil tihedat koostööd, et võidelda rahvusvahelistes organisatsioonides **ühiselt antisemitismi vastu**;
- lisama **antisemitismivastase võitluse oma kõikidesse inimõigustealastesse strateegiatesse** ja tegevusvaldkondadesse, võttes aluseks IHRA antisemitismi määratluse;
- toetavad **projekte ja organisatsioone**, mis võitlevad antisemitismi vastu ja edendavad juudi eluviisi kogu maailmas.

4.2. Juudi kultuuripärandi kaitsmine ja holokausti mälestamine

Juudi kultuuripärand on nähtaval paljudes kohtades Lähis-Idas, Aasias ja mujal maailmas, mis annab tunnistust juudi kogukondade ajaloolisest kohalolust nendes piirkondades. Suur osa sellest pärandist on hüljatud, kuna juudi kogukondi seal enam ei ela. Juudi kultuuripärand ei erine selles mõttes muust kultuuripärandist, et see aitab edendada kultuurilist mitmekesisust ning väärib sihtotstarbelist kaitset kogu maailmas. EL ja selle liikmesriigid peavad abistama kohaliku, piirkondliku ja rahvusvahelise tasandi partnereid **kultuuripärandi**

¹²² Naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrument.

¹²³ Kooskõlas nõukogu 28. novembri 2008. aasta raamotsusega 2008/913/JSK teatud rassismi ja ksenofoobia vormide ja ilmingute vastu võitlemise kohta kriminaalõiguse vahenditega ning finantsmääruse artikliga 136, mida 2018. aastal täiendati tegevussuunistega vihkamisele ja vägivaldiale õhutamise ärahoidmiseks.

kaitsmisel, korraldades koolitusi, oskuste arendamist ja teadmussiiret ning tihendades nendega koostööd¹²⁴. EL toetab **kultuuride- ja usunditevahelist dialoogi**, tugevdades ühise ajaloo ja mäluga seotud tegevuste kaudu kultuuripärandi kaitset, et luua alus kogukondade rahumeelseks koostööks mitmekultuurilises maailmas. EL jätkab rahvusvahelisel tasandil holokausti mälestamise edendamist ning **annab avalikult teada holokausti eitamisest, moonutamisest ja mitteoluliseks tunnistamisest** kolmandates riikides, sealhulgas rahvusvahelistel foorumitel.

Põhimeetmed

Komisjon ja kõrge esindaja:

- edendavad ja toetavad kooskõlas oma rahvusvaheliste kultuurisuhete ja kultuuripärandi poliitikaga **kogu materiaalse ja vaimse pärandi kaitsmist, taastamist ja taaselustamist**, sealhulgas juudi pärandi puhul;
- lisavad **kultuuripärandiga seotud poliitikameetmesse kultuuride- ja usunditevahelise dialoogi**;
- otsivad võimalusi **juudi pärandi säilitamise** küsimuse lülitamiseks naabruspoliitika ja laiemal välispoliitika programmidesse;
- jätkavad holokausti ohvrite mälestamiseks **kõrgetasemeliste ürituste** (mälestustseremooniad, holokausti mälestamise päev) korraldamist ja nendel osalemist.

Liikmesriike innustatakse:

- panustama koos ELiga ÜRO raames **kultuuripärandi ja kitsalt juudi pärandi** kaitsmisesse kogu maailmas, kooskõlas nõukogu järeldustega konfliktide ja kriiside puhul kultuuripärandi suhtes kohaldatava ELi lähenemisviisi kohta;
- tähistama kolmandates riikides ja rahvusvahelistes organisatsioonides asuvate saatkondade vahendusel ja koostöös ELi delegatsioonidega **rahvusvahelist holokausti mälestuspäeva**.

V. STRATEEGIA ELLUVIIMINE

Võitlus antisemitismi vastu ELis nõuab vastutuse jagamist; ühiseid jõupingutusi tuleb teha kõigil tasanditel. Strateegia eesmärkide saavutamisel on oma osa nii ELi institutsioonidel ja asutustel, liikmesriikidel, rahvusvahelistel organisatsioonidel, juudi organisatsioonidel ja kogukondadel kui ka inimõiguste ja kodanikuühiskonna organisatsioonidel. Komisjon kutsub Euroopa Parlamenti, nõukogu ja liikmesriike üles tegema strateegia rakendamisel koostööd. Komisjon kutsub Regioonide Komiteed ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed üles edendama kohalike ja piirkondlike omavalitsuste ning kodanikuühiskonna ja sotsiaalpartneritega dialoogi selle üle, kuidas liikuda antisemitismivaba Euroopa suunas.

Komisjon toetab aktiivselt kavandatud poliitikameetmete rakendamist erinevate rahastamisvõimaluste kaudu ning kutsub liikmesriike, juudi organisatsioone ja kogukondi ning kodanikuühiskonda üles ELi programmide pakutavaid võimalusi kasutama.

Strateegiat rakendatakse ajavahemikul 2021–2030. Põhjalikud rakendamisaruanded avaldatakse 2024. ja 2029. aastal. Aruannetes tuginetakse liikmesriikide panusele, mis hõlmab ka riiklike strateegiate ja poliitikate rakendamist. Aruannete koostamisel jälgitakse

¹²⁴ ELi tegevuse nurgakivi on teatis „[Rahvusvaheliste kultuurisuhete ELi strateegia](#)“ ja [nõukogu järeldused konfliktide ja kriiside puhul kultuuripärandi suhtes kohaldatava ELi lähenemisviisi kohta](#) ja selle spetsiaalne minikontseptsioon.

Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti toetusel ka riigi tasandil tehtud edusamme, võttes arvesse nõukogu 2018. ja 2020. aasta antisemitismi käsitlevates avaldustes võetud kohustusi.

KOKKUVÕTE

Selle strateegiaga panustab EL juudi eluviisi kestmisesse Euroopas ja mujal. See on hoogne samm komisjoni poliitilises pühendumises antisemitismist ja igasugusest diskrimineerimisest vaba ning avatud, kaasava ja võrdse ühiskonna loomisele Euroopas. Strateegias kajastub Euroopa kohustus hoida mälestust holokaustist elus isegi pärast seda, kui viimased holokausti üle elanud inimesed on surnud.

Antisemitismi aegumatu nuhtluse ohjeldamine peab jätkuma. Nagu on öelnud holokausti üle elanud itaalia kirjanik Primo Levi: „See sai juhtuda toona, mis tähendab, et see võib juhtuda ka edaspidi.“ Antisemiitlike rünnakute ägenemine tuletab valusalt meelde, et meie väsimatud ühised jõupingutused antisemitismi vastu võitlemisel ei tohi hetkekski katkeda. Juudi eluviis ei vaja üksnes kaitset, vaid väärib õide puhkemist kogu oma mitmekesisuses.

Euroopa saab õitseda vaid siis, kui õitsevad tema juudi kogukonnad.